

MALAWI - ein lítill statur í Afríka, men við einum forseta, ið sigur:

HER RÁÐI EG

Ein norðurlenskur tíðindamannabólkur hefur verið á vitjan í afrikanska statinum. Nógv er avmarkað. Tað er bannað at ganga við langum hári, og sæst eitt konufólkaknæ koma undan skjúrta, leggur lögreglan uppí!

Sveittin rann úr honum. Hann hugdi niður í borðið. Kendi seg illa. Tey sera vökru klæðini á kroppi hansara, hóskaðu ikki væl. Tætt við sat forsetin. Ein lítill maður. Eyguni lýstu. Ikki til gagns fyri upplýsingarráðharran.

Vit høvdu koyrt leingi og vóru komin, hagar vit skuldu. Vit biðaðu. Onkur hevði sett seg í teir djúpu stólarnar. Stjórin í upplýsingarráðnum prátaði við okkum. Tað var eyðsæð, at stjórin í upplýsingarráðnum kundi ikki nógv til slíkar vitjanir — tíðindamannavítjanir.

„Eg ráði“

Tað var upp á tíðina. Vit fingi boð um at fara inn í eitt myrkt rúm. Eitt ávist trýst kendist á herðum okkara. Í tí, vit trinu inn í rúmið.

Upplýsingarráðharran kom við. Hann biðaði.

Kamaza Banda kemur inn. Vit fara á fótur. Hann smilast vinarliga. Vit sessast aftur. Eitt eygnabráð verður fest á upplýsingarráðharran. Hann bivar framvegis.

Frammanundan tíðindafundinum varð borist okkum fyri oyráð, at vit høvdu verið ov viðgongdir í virki okkara.

Men kortini verður onki hóvastáð gjørt burtur úr slíkum. Leiðandi mennirnir kenna tíðurskiftini. Tað er vanligt, tá útlandskir tíðindamenn koma at vitja, at teir spyrja dúgliga, eru kanska eisini eitt sindur frekir.

Trýstið í tí myrka rúminum gerst stórt og stórt.

— Eg eri fegin at hitta tykkum. Men lat meg kortini gera tykkum greitt beinan vegin, at

her ráði eg. Eg ivist ikki í, at tit hava hópin av góðum spurningum at seta mær, men verða spurningarnir ov viðgongdir, ynski eg ikki at svara. Eg avgeri, hvørjir spurningar kunnu verða svaraðir.

Forsetin hevði givið stutt og greið boð.

Frammanundan høvdu vit avgjørt, hvat vit skuldu spyrja um; somuleiðis varð avgerð tikin frammanundan, hvør av okkum skuldi spyrja.

Fyrsti spurningarnir, ið settir vóru fram, vóru góðtiknir, og forsetin svaraði. Men spurningurin, hvat forsetin helt um Idi Amin forseta í Uganda og framferð hansara í landi sínum, hóvaði ikki Kamaza Banda.

Hann segði bert:

— Næsti spurningur.

Hesin spurningurin snúði seg eisini um Amin. Eygu forsetans lýstu. Hann noktaði at svara.

Vit høvdu enn einaferð verið ov viðgongdir.

Aftur festi eitt eygnabráð seg á upplýsingarráðharran. Tað var eyðsæð, at hann ynskti ikki at vera inni.

Tíðindafundurin var liðin, og tann seinasti spurningurin varð settur fram. Hesin snúði seg um víðurskipti Malawi til Suðurafrika og Rhodesia.

Ongin afrikansk sosialisma

Malawi er einastí statur í Afríka, sum er frælsur, og sum hefur handils- og búskaparligt samband aðrastaðni. Staturin heldur seg kortini frá teirri so-nnevndu afrikansku sosialismuni.

— Nei, vit trúgva ikki upp á nakra slíka sosialismu. Tað er bert nakrir visindamenn í vesturheiminum, sum trúgva upp á eina slíka, og sum hava roynt at fingid onnur at trúð upp á hana við, sigur Banda.

— Harimóti lita við á sam-arbeiði. Vit halda, at ein og hvør skal hjálpa hvørjum øðrum, at fremja besta úrslitið.

Og vit fáa betri úrslit burturúr, sammet við grannalöndini, sum halda so nógv av sosialismuni.

Aftaná tíðindafundin, fóru vit útum at lita okkum íkring. Allastaðni, har vit komu, vóru skelti við myndum av Banda, forseta, á, at siggja.

Kamaza Banda heldur ofta røður fyri fólkunum, og hugsan hansara kemur sjónliga fram í røðunum.

Millum annað skal hann í einari av røðunum hava sagt: — Tit skulu ikki drekka öl, tit verða rúsað. Skuldi hetta kortini hent, so eiga tit ikki at berja konur tykkara o. s. fr.

Bannað at ganga við langum hári

Tað er ikki loyvt at ganga við langum hári í Malawi. Somu víðurskipti eru galdandi fyri ferðamannin.

Kvinnurnar skulu bera skjúrt, ið skulu rokka niðurnum knøini. Millum tíðindafólkinu í bólkum okkara, vóru tær kvinnur. Tær vóru í síðum kjólum. Meðan tær lýddu á ein røðara á einum politiskum fundi, ið varð hildin úti, hendi tað at knø teirra komu undan kjóla-

num, og so var galið. Lögreglan sendi boð til danska úttanríkisráðið beinan vegin.

Hvør er Banda?

Forseti landsins, Banda, er út-búgvinn lekni. Hann búði eitt skifti í London. Hann hefur verið fangi í Rhodesia, og hann hefur gjørt so nógv, sum yvir-hovur gjørligt, fyri fólk sitt.

Ongin ivingur er um, at tað ber til at skýra stýrisskipan hansara. Skal hann verða kall-aður einaræðisharri, eins og Franco í Spania og aðrir?

Eisini ber til at skuldseta hann. Men slíkt kunnu bert eu-ropearar gera. Hann er jú ikki europeari.

Bløðini í Malawi, sum bert koma út tær reisir um vik-luna, er stokkandi full við úr-

dráttum úr røðum forsetans. Annað er onki at lesa í teim-um.

Spreinging?

Sum nevnt frammanfyri, vend-ir Banda, forseti, sosialismuni bakíð. Burtur við henni, sigur hann.

Hann er kjarnin í skipanini, sum bert litur á samarbeiðs-viljan. Og hetta verður gjørt við stríði og strevi.

Spurt kann verða: Hvat fer hetta at enda við? Kann ein slík skipan verða verðandi al-tíð? Ella fer hon at kenna lagnu sína við eini politikari spreinging Kanska?

Soleiðis skrivur Flemming Christiansen, ið var ein av lut-takarunum í norðurlenska tíð-indabólkinum, sum vitjaði Ma-lawi herfyri.

Tá slørið fall

Tann 30. desember í fjór vórðu 50 ár liðin, síðan Sovjetsam-veldið varð stovnað. Í Sovjet-samveldinum eru 15 limaland ella republikkir. Eitt av hesum londum er USBEKISTAN, sum liggur í Miðasiu, eystan fyri Kaspiska havið, millum Aral-sjógvn og Afghanistan. Usbe-kistan er 450.000 km² til stødd-ur og hefur stívar 10 milliónir íbúgar. Høvuðsstaðurin eitur Tasjkent. Fyri kollveltingina var Usbekistan tilfurskomið á land við neyð og kúgan. Nú hefur landið idnað, universi-tet og nútímans heilsuskipan. Í greinini niðanfyrir verður greitt eitt sindur frá einum parti av usbekiska framburðsstriðnum: striðnum hjá usbekisku kvin-nunum móti kúgan og pátrúgv og forðómum.

— „Hvat ert tú fodd til? Tað var betur, um ein steinur var foddur, tí hann kann so brúkast til at byggja hús við ...“

Frá fyrndartíð varð dóttir heilsað við hesum orðum í Miðasiu.

Fyri kollveltingina var eingin menniskja, ja eingin skapning-ur sum helst so rættarleysur sum konufólkið.

„... Teir hava keypt okkum og selt okkum og stolið okkum. Vit hava verið lutir, sum ein og hvør fór við, sum, honum lysti. Vit foddust sum trælir, og sum trælir doyðu vit. Soleiðis gekk lívið hjá túsundum, tiggju-túsundum, hundræðstúsundum, milliónum av konufólki, og eingin vón var fyri stavn, eingin hond var, sum kundi slita leinkjurnar ... Tá komu konur úr Sovjetrusslandi til okkara, og vit høvdu álit á teimum...“ (Úr boðbrævi frá Eysturlanda ko-nufólki til Sovjetrusslands verka- og bóndakonur, apríl 1921).

Sannur líkarættur

Tað tók nógv ár hjá Kommu-nistiska flokkinum og øðrum felagsskapum at fáa rættliga gongd á frigeringararbeiðið. Men nú er gott úrslit komið burturúr, og líkarætturin er nú grundstøðulin í sosialistiska samfelagnum í øllum miðasiat-iskum sovjetrepublikkum.

Grein 121 í usbekisku grund-lógini ljóðar:

»Konan í Usbekisku Sosia-listisku Sovjetrepublikkini hevur javnrættindini á øllum økj-um av búskaparliga, mentunar-liga, sosiala org politiska livi-num«.

Sovjetsk lóg forbjóðar at gera mismun á konufólki í spurningum um starvssetan og starvshækkun. Sambært usbe-kiskari revsilóg er tað strang-

Frælsisstríðið hjá usbekisku konufólki byrjaði við nøkr-um, sum onkur kanska heldur vera sera einfalt: bardagin móti slørinum, sum hjá okkum var ein »parandsja«. Parand-sjan fjallar konuna alla sum hon er, og hetta var einki van-ligt plagg, men tekin um ófrælsi. Soleiðis ilatin hevði konan ongan sjálvstøðugan rætt. Eitt ross líkist ikki øllum øðrum rossum, og en kamelur er ólíkur øðrum kamelum, ja, líka bummullarplantan hefur síni eyðkenni. Men konufólk í parandsju var ikki at kenna frá øðrum. Allar vóru eins, ópersónligar, sum lutir, sum fluttu seg, sum kundu keypast og seljast. Parnadsjan var tek-in um rættarloysi.

Fyrstu lógirnar frá sovjet-samveldinum góvu miðasiatisku konunum javnrætt við menn. Men hvør dugdi at brúka hesi rættindi? Tað kundi ikki lærast upp á ein dag ella eitt ár. Tað varð fyrst neyðugt at nið-urbróta teir fordómar, sum forðaðu konufólkið um at brúka síni rættindi. Fleiri dømi eru um, at menn drupu tær konur, sum vágaðu sær at gan-ga uttan paransju og á tann hátt settu seg upp móti træl-domsins túsundára gomlu sið-um.

liga forboðið at sýta kvinnu starv ella arbeiði, tí hon er við barn ella gevur bróst. Hjá okk-um fáa øll somu løn fyri sama arbeiði uttan mun til kyn ella aldur. Tá kona fær barn, fær hon frí við løn í 112 dagar, og væl er syrgt fyri barnagørdum og voggustovum.

Konufólk í hægstu størvum

Eg havi havt høvi til at vitja fleiri lond og skifta orð við lögfrøðiligar starvsfelagar, og eg havi sæð, at usbekisk konu-fólk eiga nógv, sum teirra med-sysstrar í framkomnum kapital-iskum londum enn mugu stríð-ast fyri at fáa.

Í Usbekistan er eingin, sum undrast, tá hann sær konufólk á universitetum og rannsóknar-stovum, sitandi aftan fyri stýr-id á traktórinum, á leikpalli num, í dómarasetinum ella millum fólkavaldar limir í sov-jettum og øðrum stjórnandi völdum.

Til verksmiðju-, bygda-, bý-arpata- og býasovjettirnar eru 38.500 konufólk vald. Hetta er úti við helvtin av øllum limu-num. Í Ovastu Sovjett Usbeki-stans eru 33 pst. konufólk, og í Ovastu Sovjet Sovjetsamveld-isins sita eisini usbekisk konu-fólk. Konufólk hava sama rett sum menn til at fáa ríkisins hægstu størv. Tá vit hava fund í usbekisku stjórnini, hitti eg Sadykovu sosialmálaráð-harra og Abdullajevu varafor-seta, sum eru konufólk. Og í landi okkara man tað vera fá-ur, sum ikki kennir Jagdar Nasriddinovu — konuna, sum er forseti í Tjóðskaparsovjettini (t. e. annað kamarið í Ovastu Sovjet Sovjetsamveldisins).

Eg hugsi ofta um mammu mína, sum gekk í parnadsju. Tað er kortini ikki so langt síðan.

Mamlakat Vasikova,

(Hon er lógmaráðharri í usbekisku stjórnini)

KLAKKSVÍKAR TIMBURHANDIL

Pl. J. F. KJØLBRO

Telefon: 5148 - 5265
Telegr.: Kjelbro, Klakksvík
Telex 20